

วิเคราะห์สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา The Analyze Personal Media In The Propagation of Buddhism Media In The Propagation of Buddhism

พระโยธกา ปญฺวโโส¹

สัณญา สะสอง²

Phra Yotaka Bhonyawongso¹

Sanya Sasong²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus²

Chiang Mai Rajabhat University²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดเรื่องสื่อบุคคล 2) เพื่อศึกษาสื่อบุคคลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาแบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำธรรมะไปสู่ประชาชน เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้มีความรู้ความสามารถ ได้นำไปปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติ อันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ และแก่สังคมโดยทั่วไป มีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่วร้าย ตามทฤษฎีการสื่อสาร ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ในการศึกษาสื่อบุคคลจากพระภิกษุสงฆ์ที่มี วิชาจรณะและปฏิบัติสำคัญ 4 รูป ได้แก่ พุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พระราชธรรมนิเทศ (พระยอม กลฺยาณ) และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี จะต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวเป็นหลัก ดังนั้น คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สื่อสาร จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการสื่อความนั้นๆ

คำสำคัญ: สื่อบุคคล; การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the concept of personal media, 2) to study the personal media and the propagation of Buddhism, and 3) to study the personal media analysis in the propagation of Buddhism. This study was the documentary research by using the content analysis. It was found that the concept of personal media in the propagation of Buddhism that was to take the Dhamma to the people, so that they had the knowledge and ability in order to take the right practice by causing of peace those who serve the Dhamma teaching and the society in general. There was faithfulness in the Buddha's teaching and remember to behave in order to the body development, the verbal development and the mind development with purity, cleanliness without evil according to communication theories, messengers, messages, channels and receivers. In the study of personal media form 4 Buddhist monks who consisted of impeccable in knowledge, conduct and mode of practices, including Buddhadasa Bhikkhu, Phra Brahmagunābhorn (P.A. Payuttō), Phra Rajdhammanidesa (Payom Kanlayānō) Phra Maha Wutthichai Vajiramedhī that they will have to use special abilities. Therefore, the personality of communicator there is very important to success or the failure of media.

Keywords : Personal Media; The Propagation; Buddhism

บทนำ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ การสั่งสอน แต่ก็ต้องอาศัยวิธีการอื่นอีกด้วยที่สำคัญ คือ การสื่อสารผ่านช่องทาง “รูปแบบของสื่อบุคคล” ที่ถือเป็นช่องทางการสื่อสารต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ สำหรับในประเทศไทยซึ่งเป็นศาสนาพุทธแบบเถรวาทนั้น การให้ความสำคัญและความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะอยู่ที่พระสงฆ์ โดยที่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท โดยรวม เรียกว่า Monastic Buddhism หมายถึง พุทธศาสนาที่มีวัด หรือ

พระเป็นศูนย์กลาง เพราะสังคมให้น้ำหนักหรือบทบาทแก่พระสงฆ์ให้ทำงานรับใช้พระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่พระธรรม นำคำสั่งสอนของ พระพุทธองค์ โดยพระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในปัจจุบันไปช่วยเหลือมวลมนุษยชาติให้พ้นจากความทุกข์ด้วยการปฏิบัติตามหนทางที่ท่านทรงตรัสสั่งสอนไว้คือ มรรคมีองค์ 8 ด้วยการอุทิศตนทำงานรับใช้มวลมนุษยชาติเพราะความกตัญญูต่อพระธรรม และมีความเชื่อมั่นในศักยภาพว่าสามารถจะหาประโยชน์ให้สังคมได้อีกมาก (พระราชธรรมนิเทศ, 2516: 66)

การเผยแผ่ศาสนามีวิธีการแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า “สื่อบุคคลด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” มีวิธีการเผยแผ่ปฏิบัติแนวทางหลักการแนวคิด ใช้เทคนิคลีลา ภาษา และวิธีการชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตาม หลักพุทธธรรมได้ถูกต้อง โดยศึกษาในกรณีพุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พระราชธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาโณ) และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี เพื่อต้องการทราบถึงแนวทางและกลยุทธ์ ที่ท่านต่างๆ ได้ใช้หลักการประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร ตลอดจนการรวบรวมเนื้อหาสาร และข้อมูลให้เข้าเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างไร และก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นเป็นความรู้ใหม่ ตลอดจนสามารถนำมาสังเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับการสื่อสาร ตลอดจนวิเคราะห์เรื่องสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. ขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาเกี่ยวกับสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวิเคราะห์สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. ขอบเขตด้านประชากร กรณีศึกษาพุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พระราชธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาโณ) และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษา “วิเคราะห์เรื่องสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ ทั้งในรูปสิ่งพิมพ์ การบันทึกเสียงและสื่อดิจิทัล ในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จะดำเนินการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎก ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และตำราอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ ฯลฯ เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคลกับการสื่อสาร และสื่อบุคคลกับการสื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรณีศึกษาพุทธทาสภิกขุ, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พระราชธรรมนิเทศ (พระยอม กลฺยาโณ), พระมหาภูติชัย วชิรเมธี เป็นต้น

2. การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส หนังสือ บทความ ฯลฯ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยจะได้ทำการวิจัยแนวความคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคลกับการสื่อสาร และสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนวิเคราะห์สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และ

4. สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ รวบรวมข้อมูลจัดพิมพ์ข้อมูล จากเอกสารที่ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคลกับการสื่อสาร ตลอดจนวิเคราะห์เรื่องสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ด้านแนวความคิดสื่อบุคคล สื่อบุคคล (Personal Media) นั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสารภาพลักษณ์และการพัฒนาองค์กร ไม่น้อยไปกว่าสื่ออื่นๆ ทั้งการสื่อสารภายนอกและภายในองค์กร ก่อให้เกิดทั้งความเข้าใจอันดีและภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย หัวใจสำคัญของการใช้สื่อบุคคลเพื่อ ความเข้าใจอันดี และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร กับกลุ่ม หรือบุคคล ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุน ซึ่งความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีจะเกิดขึ้นต้องใช้การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำหรับนำข้อมูลหรือเนื้อหาสาระ

จากองค์กรไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างที่น่าเชื่อถือ โน้มน้าวจิตใจ เนื่องจากการสื่อสารโดยตรง อาศัยการพูด เช่น การให้สัมภาษณ์ การประชุม การพบปะพูดคุย การสนทนา การสอน การอภิปราย การปาฐกถา ในโอกาสต่างๆ รวมถึงการสื่อความผ่านสื่อสารมวลชน สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่จัดขึ้น (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2549: 19-29)

สื่อบุคคลกับการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการประชาสัมพันธ์ แต่ต่างกันตรงที่ การเผยแผ่เป็นการส่งข่าว หรือการเผยแผ่ข่าวแบบ เอกวิถี (One -Way Process) ซึ่งการเผยแผ่เป็นเพียงการกระจายข่าวเท่านั้น แต่ก็ น่าจะถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ ในทางพระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา แพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติเกิดความสงบสุข ทั้งทางกาย วาจา และใจ

อุดมคติในการเผยแผ่ธรรม ของพระพุทธเจ้า เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรง คำนึงถึงเพราะ จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียน หรือผู้ฟัง และวิธีการสอนครบถ้วนทุกอย่าง ได้แยกเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่ โดยพระองค์ทรงแสดงเอง และส่งพระสาวกไปเผยแผ่ทั่วทุกทิศ พระพุทธองค์ทรงถือว่า การประกาศพระพุทธศาสนาเป็นงานหลัก เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้ เป็นงานแรกที่พระพุทธองค์ทรงดำริและทรงกระทำแม้กระทั่งลมหายใจสุดท้าย โดยทรงสั่งสอนพระสาวกจนบรรลุคุณพิเศษส่วนมากเป็นพระอรหันต์ทรงตรัสสอนให้มีคุณสมบัติ มีวิธีการ และหลักการที่เหมาะสมทุกด้าน เพื่อให้การเผยแผ่แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ หลากหลายประการอันเหมาะสมแก่ผู้ฟัง ตามภูมิหลัง ปัญญาความรู้ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อจบการสนทนาจึงมักจะได้รับผลตามความมุ่งหมาย คือ ผู้ฟังได้บรรลุผลานิพพานบ้าง ได้ดวงตาเห็นธรรมบ้าง เข้าถึงพระรัตนตรัยบ้าง หรือแสดงตนเป็นพุทธมามกะบ้าง แล้วแต่อินทรีย์บารมีของแต่ละบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1-9)

สื่อบุคคล คือ การนำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปรากฏต่อการรับรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคลและมวลชน ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยมุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์คือ สามารถส่งประจักษ์กิเลสในระดับต่างๆ จนถึงพระนิพพาน ซึ่งการเผยแผ่ศาสนาแต่เดิมที่เป็นการสื่อสารระดับบุคคลซึ่งแบ่งเป็น

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารในกลุ่ม (Group Communication) และการพูดในที่สาธารณะ (Public Speaking) การสื่อสารระดับบุคคลนี้ปรากฏอยู่ทุกรูปแบบ ในการเทศนาของพระพุทธเจ้าสู่พระสาวกและเวไนยสัตว์ การสั่งสอนพระธรรมของพระสาวกสู่ผู้คน การฟังธรรม คือ ปริยัติและการนำธรรมะนั้นมาปฏิบัติจนเกิดผล คือ ปฏิเวธเป็นการปฏิบัติตามสิกขา 3 คือ การศึกษาพระพุทธศาสนาตามลำดับขั้นเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล เป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เกิดขึ้นภายในเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นกระบวนการที่บุคคลแต่ละคนสื่อสารตอบโต้กับตนเองโดยระบบประสาทส่วนต่างๆ ตอบโต้กันภายใน ในทางพระพุทธศาสนานั้นก็คือกระบวนการเรียนรู้ ชัดเกลากิเลสในใจตนและแสดงออกมาเป็นคุณธรรม ในระดับขั้นต่างๆ ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา การสื่อสารทั้งสองแบบนี้เป็นการสื่อสารที่ได้ผลมากที่สุด ในการศึกษาพระพุทธศาสนา แต่เนื่องจากสภาพของสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น ทำให้รูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคมให้มากที่สุดจึงต้องใช้สื่อต่างๆ โดยเฉพาะการสื่อสารมวลชนมากขึ้น ลักษณะของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านสื่อมวลชนนั้นมีปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ (คอลัมน์ธรรมะในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่างๆ) นิตยสารและวารสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ การจัดตั้งคลื่นวิทยุเพื่อพระพุทธศาสนา การแพร่กระจายการธรรมะคั่นระหว่างรายการทั่วไป รายการทีวี ตลอดจนการใช้อิเล็กทรอนิกส์ สื่ออินเทอร์เน็ต และมัลติมีเดีย มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักธรรมมากขึ้น (อรทัย พนาราม, 2545: 18-19)

โดยหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้า มีรูปแบบการสอนและการสื่อสาร 10 ประการ คือ 1) การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ, 2) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา, 3) การใช้อุปกรณ์การสอน, 4) การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู, 5) การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำ ในความหมายใหม่, 6) อุปายการเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล, 7) การรู้จักจังหวะและโอกาส, 8) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ, 9) การลงโทษและการให้รางวัล, และ 10) กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2549: 1-9)

หลักการประยุกต์ พุทธวิธีการสอนของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ท่านมีการสอนธรรม โดยยึดหลักพระไตรปิฎก เป็นสิ่งสำคัญในการสอน การนำธรรมะมาสอนนั้นท่านประยุกต์พุทธวิธี โดยการสอนให้พุทธบริษัทมีปัญญา ต้องเป็นคนที่มิเหตุผลด้วยการฝึกฝนตนเองโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจให้แยบคาย กล่าว

คือ การพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนทางพุทธศาสนาถือว่ามีความคุ้มค่ากับความไม่ประมาท คือ การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ ทำในใจโดยแยบคาย การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกวิเคราะห์ เป็นเหมือน : สื่อบุคคลในรูปแบบของ นักวิชาการ ครูบาอาจารย์ นักทฤษฎี ที่มีความสามารถในเชิงบูรณาการ

หลักการประยุกต์ พุทธวิธีการสอนของ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ท่านสอนโดยใช้วิธีการสื่อสาร โดยนำข่าวสารที่ทันสมัยไม่ตกข่าว นำเหตุการณ์ปัจจุบัน มาพูดแล้วโยงเข้ากับธรรมะมาประยุกต์ ให้เยาวชนคนหนุ่มสาวรับฟังได้อย่างสนุกสนาน และเข้าใจในธรรมะแบบง่าย คือทำเรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก มาอธิบายโดยเข้าใจง่าย วิธีการประยุกต์ ธรรมะของ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เป็นเหมือน : สื่อบุคคลในรูปแบบของ ผู้นำชุมชน การให้กำลังใจ นักพัฒนา ที่มีความสามารถเชื่อมประสานกลุ่มชน

หลักการประยุกต์ พุทธวิธีการสอนของ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ท่านสอนโดยใช้วิธีการสื่อสารแบบประยุกต์ โดยการนำหลักธรรม มาปรับให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสาร ตามสภาพของสังคมในยุคปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอน ให้เข้าใจง่าย มีความน่าสนใจ ฟังง่าย อ่านง่าย ทำตามได้ง่ายๆ เน้นได้สาระที่อุดมไปด้วยปัญญา และนำไปปรับใช้ได้จริงตามสภาวะของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบไร้ทิศทาง เป็นเหมือน : สื่อบุคคลในรูปแบบของ นักวิเคราะห์ สร้างสรรค์ การโน้มน้าวใจ ที่มีความสามารถในเชิงปลุกจิตสำนึก

การเผยแผ่ธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ : การแสดงธรรมและการปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ; การกล่าวสั่งสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ ไปประพฤติ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีหลักการและวิธีการที่แสดงธรรม คือ ภิกษุผู้แสดงธรรมจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ, แสดงธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธองค์, แสดงธรรมโดยเคารพต่อผู้ฟังธรรม, แสดงธรรมตามหลักธรรมกถึก คือ แสดงธรรมไปตามลำดับ, ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ, แสดงธรรมด้วยเมตตา, ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาภิส, แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, แสดงธรรมโดยยึดลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้า คือ ผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้อย่างแท้จริง, แสดงธรรมด้วยเหตุและผล, แสดงธรรมให้เห็นจริง, ผู้แสดงธรรมจะต้องประกอบไปด้วยความดี 3 คือ ไม่มีราคะ, ไม่มีโทสะ, ไม่มีโมหะ, แสดงธรรมโดยหลักการสอน คือ วิธีละมุนละม่อม, วิธีรุนแรง, วิธีละมุนละม่อมและรุนแรง, ไม่ว่ากล่าวตักเตือน

สั่งสอนบุคคลนั้นเลย/ฆ่าเสีย, เมื่อแสดงธรรมถ้าจะระบุดึงบุคคลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ การกระทำของคนโดยเฉพาะตัว, อนันตริยกรรม, พรหมวิหาร 4, บุปเพนิวาसानุสติญาณ, ทักขิณาวิสุทธิ, ไม่ละทิ้งสมมติของโลก, การแสดงธรรม ตามหลักการแสดงของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ แสดงธรรมแบบย่อ (เฉพาะหัวข้อ) และแสดงธรรมโดยพิสดาร (แสดงแยกแยะหัวข้อธรรม), ไม่แสดงธรรมในเรื่องราวที่พระภิกษุไม่ควรสนทนากัน, แสดงธรรม ในสิ่งที่เป็นคน คุณ เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง, แสดงธรรมและฟังธรรม ด้วยความเคารพ เป็นต้น

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) : การแสดงธรรมและการปาฐกถาธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ; การกล่าวสั่งสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ ไปประพฤติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีสันติสุข มีหลักการและวิธีการที่แสดงธรรม คือ ภิกษุผู้แสดงธรรมจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ, แสดงธรรมตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้, แสดงธรรมโดยเคารพต่อผู้ฟังธรรม, แสดงธรรมตามหลักธรรมมกัฏฐ คือ แสดงธรรมไปตามลำดับ, ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ, แสดงธรรมด้วยเมตตา, ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาณัติ, แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, แสดงธรรมโดยยึดลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้า คือ ผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้อย่างแท้จริง, แสดงธรรมด้วยเหตุและผล, แสดงธรรมให้เห็นจริง, ผู้แสดงธรรม จะต้องประกอบไปด้วยความดี 3 คือ ไม่มีราคะ, ไม่มีโทสะ, ไม่มีโมหะ, แสดงธรรมโดยหลักการสอน คือ วิธีละมุนละม่อม, วิธีรุนแรง, วิธีละมุนละม่อม และรุนแรง, ไม่ว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนบุคคลนั้นเลย/ฆ่าเสีย, เมื่อแสดงธรรมถ้าจะระบุดึงบุคคลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ การกระทำของคนโดยเฉพาะตัว, อนันตริยกรรม, พรหมวิหาร 4, บุปเพนิวาसानุสติญาณ, ทักขิณาวิสุทธิ, ไม่ละทิ้งสมมติของโลก, การแสดงธรรม ตามหลักการแสดงของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ แสดงธรรมแบบย่อ (เฉพาะหัวข้อ) และแสดงธรรมโดยพิสดาร (แสดงแยกแยะหัวข้อธรรม), ไม่แสดงธรรมในเรื่องราวที่พระภิกษุไม่ควรสนทนากัน, แสดงธรรม ในสิ่งที่เป็นคน คุณ เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง, แสดงธรรมและฟังธรรม ด้วยความเคารพ เป็นต้น

พระราชธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาโณ) : การแสดงธรรมและการปาฐกถาธรรมของพระราชธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาโณ) ; การกล่าวสั่งสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ ไปประพฤติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสันติสุข มีหลักการและวิธีการที่แสดงธรรม คือ ภิกษุผู้แสดงธรรมจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ, แสดงธรรมตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้, แสดงธรรม

โดยเคารพต่อผู้ฟังธรรม, แสดงธรรมตามหลักธรรมกถึก คือ แสดงธรรมไปตามลำดับ, ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ, แสดงธรรมด้วยเมตตา, ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อำิส, แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, แสดงธรรมโดยยึดลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้า คือ ผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้อย่างแท้จริง, แสดงธรรมด้วยเหตุและผล, แสดงธรรมให้เห็นจริง, ผู้แสดงธรรม จะต้องประกอบไปด้วยความดี 3 คือ ไม่มีราคะ, ไม่มีโทสะ, ไม่มีโมหะ, แสดงธรรมโดยหลักการสอน คือ วิธีละมุนละม่อม, วิธีรุนแรง, วิธีละมุนละม่อมและรุนแรง, ไม่ว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนบุคคลนั้นเลย/ฆ่าเสีย, เมื่อแสดงธรรมถ้าจะระบุถึงบุคคลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ การกระทำของคนโดยเฉพาะตัว, อนันตริยกรรม, พรหมวิหาร 4, บุพเพนิวาสานุสติญาณ, ทักขิณาวิสุทธิ, ไม่ละทิ้งสมมติของโลก, การแสดงธรรม ตามหลักการแสดงของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ แสดงธรรมแบบย่อ (เฉพาะหัวข้อ) และแสดงธรรมโดยพิสดาร (แสดงแยกแยะหัวข้อธรรม), ไม่แสดงธรรมในเรื่องราวที่พระภิกษุไม่ควรสนทนากัน, แสดงธรรม ในสิ่งที่เป็นคน เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง, แสดงธรรมและฟังธรรม ด้วยความเคารพ เป็นต้น

พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี : การแสดงธรรมและการปาฐกถาธรรมของพระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธีการกล่าวสั่งสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนเหล่านี้ ไปประพฤติ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีหลักการและวิธีการที่แสดงธรรม คือ ภิกษุผู้แสดงธรรมจะต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ, แสดงธรรมตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้, แสดงธรรมโดยเคารพต่อผู้ฟังธรรม, แสดงธรรมตามหลักธรรมกถึก คือ แสดงธรรมไปตามลำดับ, ชี้แจง ยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ, แสดงธรรมด้วยเมตตา, ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อำิส, แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, แสดงธรรมโดยยึดลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้า คือ ผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้อย่างแท้จริง, แสดงธรรมด้วยเหตุและผล, แสดงธรรมให้เห็นจริง, ผู้แสดงธรรม จะต้องประกอบไปด้วยความดี 3 คือ ไม่มีราคะ, ไม่มีโทสะ, ไม่มีโมหะ, แสดงธรรมโดยหลักการสอน คือ วิธีละมุนละม่อม, วิธีรุนแรง, วิธีละมุนละม่อมและรุนแรง, ไม่ว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนบุคคลนั้นเลย/ฆ่าเสีย, เมื่อแสดงธรรมถ้าจะระบุถึงบุคคลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ การกระทำของคนโดยเฉพาะตัว, อนันตริยกรรม, พรหมวิหาร 4, บุพเพนิวาสานุสติญาณ, ทักขิณาวิสุทธิ, ไม่ละทิ้งสมมติของโลก, การแสดงธรรม ตามหลักการแสดงของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ แสดงธรรมแบบย่อ (เฉพาะหัวข้อ) และแสดงธรรมโดยพิสดาร (แสดงแยกแยะหัวข้อธรรม), ไม่แสดงธรรมในเรื่องราวที่พระภิกษุไม่ควรสนทนากัน, แสดงธรรม ในสิ่งที่เป็นคน เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง, แสดงธรรมและฟังธรรม ด้วยความเคารพ เป็นต้น

2. ด้านสื่อบุคคลกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เป็นพระบรมครูในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบผู้เป็นศาสนาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นครูผู้สอนผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดดังปรากฏพระนามว่า “สตาเถร เทวมนุสสานิ” พระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเป็นพระบรมครูผู้ยอดเยี่ยมในเรื่องรูปแบบและแนวทาง พระองค์ทรงใช้หลักการและวิธีการสอนที่หลากหลายและเปี่ยมด้วยพระปรีชาและทรงประสิทธิภาพอย่างไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน แนวทางและวิธีการสอนของเหล่าอริยสาวก ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะ มาจนถึงวิธีการสอนและเผยแผ่ธรรมะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1-9)

การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา แพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ๆ ดังนี้ 1) หลักประโยชน์ 3 การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่ เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์” 2) หลักไตรสิกขา หลักการที่สำคัญอีกประการคือ ไตรสิกขา คือ สิ่งที่เรียกว่า ความงามในเบื้องต้น ได้แก่ ศีล งามในท่ามกลางได้แก่ สมาธิ งามในที่สุด ได้แก่ ปัญญา ปรากฏในพระดำรัสที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนารุ่นแรก ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังได้นั้น หลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา ดังปรากฏใน เมตตาสสูตร ขุททกนิกาย ว่า “ผู้ฉลาดในประโยชน์มุ่งหวังบรรลุสันตบพ ควรบำเพ็ญกรณียกิจ ควรเป็นผู้อาจหาญ ซื่อตรง เคร่งครัด วาง่าย อ่อนโยน และไม่เย่อหยิ่งควรเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจน้อย มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์สงบ มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ติดในตระกูลทั้งหลาย

อนึ่ง ไม่ควรประพฤติกุศลความเสียหายใด ๆ ที่จะป็นสาเหตุให้วิญญูชนเหล่าอื่นตำหนิเอาได้...”

3) ศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธเจ้าถือหลักว่า มนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ มนุษย์สามารถที่จะรู้ตาม

ได้ ถ้าเขาได้ฝึกฝนตนตามหลักการที่แสดง การมองเช่นนี้ เป็นการมองที่ศึกษาภาพทางปัญญาของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างในด้านทางร่างกาย ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งที่น่าไปสู่การรับสมาธิ การพยายามที่จะทำให้เห็นอุดมการณ์ที่เป็นเหมือนการมองมนุษย์ทุกคนที่จิตใจ มากกว่ามองรูปลักษณ์ที่แสดงออกมาภายนอก อันจะนำไปสู่การรับฟังคำสอน และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1-9)

3. ด้านวิเคราะห์สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ทรงแยกวิเคราะห์ให้ผู้รับสารตามระดับปัญญา ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการสื่อสารของนักวิชาการตะวันตก ที่วิเคราะห์ผู้รับสารตามหลักพื้นฐานง่ายๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพ จิตใจ เช่น หลักทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences theory) ที่ให้ข้อคิดว่า บุคคลมีความแตกต่างกัน ในด้านบุคลิกภาพ สภาพจิตวิทยา ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ แตกต่างกันไป เนื่องจากการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน แต่สำหรับพระพุทธองค์ ทรงแบ่งบุคคลที่จะสั่งสอนตามระดับปัญญา ซึ่งลึกซึ้งกว่า นักวิชาการตะวันตก พระองค์จะทรงแสดงธรรม (หรือสื่อสาร) ตามความเหมาะสมของบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549:1 - 9)

คุณสมบัติของผู้เผยแผ่หรือผู้สอน เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธา และยอมปฏิบัติตามใน คำสอนอย่างน่าอัศจรรย์ โดยผู้สอน พึงมีคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอก และคุณสมบัติภายใน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง อากัปกิริยา คือ การแสดงออกเคลื่อนไหว เป็นมารยาทที่งดงาม สังคมยอมรับ เป็นเสน่ห์ ผูกมัดใจคนผู้ได้เห็น มีท่าทีสง่าผ่าเผย งามอาจ สงบเยือกเย็น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1 - 9)

จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้แยกเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้คือ 1) ทรงสอน เพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งประจักษ์จริง อีกทั้งเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงในการนำไปประพฤติปฏิบัติ และเห็นผลจากการปฏิบัติได้จริง 2) ทรงสอน เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้เรียนรู้ยังเห็นจริงตามหลักเหตุผล มีที่มาที่ไป และมีผลลัพธ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งทำให้ผู้ฟังสามารถตรองตามได้ด้วยตนเอง 3) ทรงสอน เพื่อให้ผู้ฟังเห็นผลของการสอนอย่างมหัศจรรย์ คือ ผู้ฟังได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควรแก่ การปฏิบัติของตนเอง ได้อย่างสมเหตุสมผล คือ ตระหนักได้ชัด ปฏิบัติได้จริง และเห็นผลได้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1-12)

หลักการเผยแผ่ธรรม ของพระสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นพุทธบริษัทเดียว ที่มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ย่อมต้องศึกษา ให้เข้าใจถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การนำธรรมะไปสู่ประชาชน เพื่อให้เขาเหล่านั้น ปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติ

อันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและแก่สังคมโดยทั่วไป พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ เรียกว่า “พระนักเทศน์, พระนักเผยแผ่, พระธรรมจาริก” ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า “ธมมกโก” โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้ รูปแบบและวิธีการเทศนา ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวก และเป็นที่ยอมรับของประชาชน ดังนั้น แล้วจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรเรียนรู้หลักการเทศน์ที่ถูกต้อง (The principle of sermon)

อภิปรายผล

วิธีการเผยแผ่ของสื่อบุคคลในทางพระพุทธศาสนา เน้นการแสดงคำสั่งสอนในศาสนา หรือการแสดงหลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา แพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพยำเกรงในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในการประกาศพระพุทธศาสนาต้องยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สื่อบุคคล นั้นมีความสำคัญต่อการสื่อสารภาพลักษณ์และการพัฒนาองค์กร ไม่น้อยไปกว่าสื่ออื่นๆ ทั้งการสื่อสารภายนอกและภายในองค์กร ก่อให้เกิดทั้งความเข้าใจอันดีและภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย หัวใจสำคัญของการใช้สื่อบุคคลเพื่อ ความเข้าใจอันดี และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร กับกลุ่ม หรือบุคคล ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุน ซึ่งความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีจะเกิดขึ้นต้องใช้การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำหรับนำข้อมูลหรือเนื้อหาสาระ จากองค์กรไปยังอีกกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างที่น่าเชื่อถือ โน้มน้าวจิตใจ เนื่องจากการสื่อสารโดยตรง อาศัยการพูด เช่น การให้สัมภาษณ์ การประชุม การพบปะพูดคุย การสนทนา การสอน การอภิปราย การปาฐกถา ในโอกาส ต่างๆ รวมถึงการสื่อความผ่านสื่อสารมวลชน สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่จัดขึ้น

การสื่อสารด้วยสื่อบุคคลที่ดี ควรนำเอาหลักการ การสื่อสารต่างๆ มา ประยุกต์ใช้ มากกว่าจะยึดถือกฎเกณฑ์ที่ตายตัว แต่ต้องใช้ความเข้าใจด้วยการศึกษาข้อมูลที่รอบด้าน มีความสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และวิธีการให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร สิ่งสำคัญของการสื่อความด้วยบุคคล จะ

ต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวเป็นหลัก ดังนั้น คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สื่อสาร จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการสื่อความนั้นๆ โดยหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้า มีรูปแบบการสอนและการสื่อสาร 10 ประการ คือ 1) การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ, 2) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา, 3) การใช้อุปกรณ์การสอน, 4) การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู, 5) การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำ ในความหมายใหม่, 6) อุปายการเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล, 7) การรู้จักจังหวะและโอกาส, 8) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ, (9) การลงโทษและการให้รางวัล, และ 10) กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 1-9)

การประพุดิตนให้เป็นแบบอย่างของพระภิกษุที่ดี คือ มีเพศต่างจากคฤหัสถ์ สัตว์แล้วซึ่งฐานะ ควรเป็นอยู่ง่าย, ต้องฟังฟังผู้อื่น ต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ ควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย และบริโภคปัจจัย 4 โดยพิจารณา ไม่บริโภคด้วยตัณหา, อากัปกิริยาที่พึงทำต่างจากคฤหัสถ์ อากัปกิริยาใดๆ ของสมณะ พระภิกษุต้องทำอาการกิริยานั้นๆ และยังจะต้องปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านี้, ตีเตียนตัวเองได้โดยศีล, เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้เป็นวิญญูชน พิจารณาแล้ว ยังตีเตียนได้โดยศีล, จักต้องมีความพลัดพรากจากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น, มีกรรมเป็นของตน หากทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น, ทำในสิ่งที่ประโยชน์หรือไม่, ยินดีในสิ่งที่ส่งต่ออยู่หรือไม่, คุณวิเศษยิ่งกว่ามนุษย์สามัญ

สรุป

แนวคิดสื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำธรรมะไปสู่ประชาชน เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้มีความรู้ความสามารถ ได้นำไปปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติ อันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ และแก่สังคมโดยทั่วไป มีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่วร้าย ตามทฤษฎีการสื่อสาร ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ในการศึกษาสื่อบุคคลจากพระภิกษุสงฆ์ ที่มี วิชาจรณะและปฏิบัติสำคัญ 4 รูป ได้แก่ พุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พระราชาธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาณ) และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี จะต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวเป็นหลัก ดังนั้น คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สื่อสาร จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการสื่อความนั้นๆ

บรรณานุกรม

- ปรมะ สตะเวทิน, (2526). **หลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2549). **การพัฒนาสื่อบุคคลเพื่อพัฒนาองค์กร**. คณะนิเทศศาสตร์.
สาขาการประชาสัมพันธ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชธรรมนิเทศ. (2516). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ และ ไชย ณ พล. (2537). **พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์และกลยุทธ์การประกาศ
ธรรมสู่โลกกว้าง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันธรรมาธิปไตย.